

TRAPPEN VAN ERVARING

Er zijn toestanden denkbaar, waarin je enorm veel beleeft, maar het gaat aan je voorbij. Naarmate het bewustzijn van de mens of van het levend wezen lager staat, is uit de aard der zaak dus ook de graad van realisatie veel lager. Dan hebben we nog iets: naarmate dat bewustzijn kleiner is, hebben we ook minder te maken met de associatie als gevolg van de herinnering van het geleerde. De trappen van ervaring beginnen dus eigenlijk pas daar, waar een zeker bewustzijn aanwezig is. Om u een voorbeeld te geven;

Een plant beleeft wel iets in haar leven, maar van ervaren is er geen sprake. Er is dus geen bewuste reactie op het gebeuren en er wordt daarvan ook niets bewust geleerd. Een dier doet dat daarentegen wel. Misschien dat ik dan het best de dierproeven als vergelijking kan nemen. Indien ik te maken heb met een betrekkelijk dom dier en ik laat dat naar zijn voedsel kruipen door een z.g. labyrint, dan blijkt dat er bepaalde insecten zijn, die kunnen - als ze eenmaal een weg hebben geleerd, als je ze die weg hebt laten zien - inderdaad uit zichzelf naar het voedsel gaan. Maar zodra je ook maar één schotje verandert, lopen ze vast. Ze lopen heen en weer ze weten het niet meer.

Hier blijkt het dus een kwestie te zijn van eigenlijk nog niet beleven. Het wordt niet gerealiseerd. Er is geen bewustzijn bij, er is hier alleen maar een reageren op prikkels; en indien daar iets buiten de norm is, valt men terug op het instinct; de ingebouwde reactie. Die ingebouwde reactie is bij een insect nu eenmaal niet berekend op een labyrint. Een rat reageert al anders. Deze is in staat om eerst in een labyrint een weg te vinden en gaat er het vervolg zoeken. Hij zoekt dus werkelijk een weg, want hij weet: er moet voedsel zijn, als ik hier ben. Weer is er nu enige tijd is voorbij gegaan en hij is in een steeds wisselend labyrint terecht gekomen (steeds een andere opstelling), dan komt er een ogenblik, dat het dier automatisch alle gangen gaat proberen. Hier is dus kennis aanwezig, een zekere herinnering. Er is sprake van een zeker doelbewust zijn; en het dier blijkt ook bijzonder verheugd te zijn, als het erin slaagt om die hinderpalen te overwinnen.

Je kunt dit ook doen met mensapen. Een mensaap in een labyrint vindt bijna altijd zijn weg. Hij heeft een veel grotere geheugenfunctie, maar wordt ook veel gauwer nijdig, indien de zaak is veranderd. De rat zegt; de goden hebben het besloten. Ik moet zoeken. De aap zegt; welke vuilak heeft dat nu weer uitgehaald? Daarbij blijkt verder, dat een voedselautomaat kan worden bediend door b.v. een kip, maar dat een combinatie van kleuren, van vormen e.d. voor de apen veel belangrijker kan zijn. Je kunt hem leren, dat een bepaalde kleur voedsel betekent. Je kunt hem leren begrijpen hoe hij een probleem moet oplossen; b.v.: indien ik vele blokken opstapel, kan ik bij mijn voedsel, dat ik normaal niet kan bereiken. Deze dierproeven tonen iets aan. Een dier begint altijd met dezelfde aarzelende benadering. Het heeft een ander verstand, een ander bewustzijn misschien dan lagere dieren, maar het begint op dezelfde manier met experimenteren, met zoeken, alleen gedreven door de honger. Maar naarmate er meer ervaring wordt opgedaan, ontstaat er ook een veel intenser reageren. Dat reageren gaat gepaard met herinnering, maar ook met het trekken van conclusies. Als we zien, dat een aap kennelijk conclusies gaat trekken t.a.v. de plaats waar het voedsel is, dan moeten we toch wel zeggen: Hier is een ervaring opgedaan. Dat dier kan nu 100 jaar oud worden, maar in een soortgelijke situatie zal het krachtens zijn ervaring kunnen beredeneren. Het kan dus heel andere proeven op grond van die eerste ervaring a.h.w. sneller overzien. Het zal zijn gedrag t.a.v. zijn omgeving daarop baseren. Als wij nu de trappen van ervaring willen nagaan, dan kunnen we natuurlijk niet blijven stilstaan bij wat dieren doen. De mens heeft n.l. iets, waarin een zeker geheugen schuilt. Iets, wat een dier nog niet zover ontwikkeld pleegt te hebben en dat is n.l. een geest. Dat wil niet zeggen, dat een dier geen geest heeft. Een dierengeest is echter zo sterk conditioneel gebonden aan milieubesef, dat waar het milieubesef ophoudt, ook het ik-besef tijdelijk eenvoudig ophoudt. Bij de mens ligt dat anders. Nu moeten we eens nagaan wat voor trappen van ervaring er dan kunnen zijn. Een mens wordt geboren in een zeer primitief milieu. Hij leert iets van wat men daar magie en toverij noemt. Daar zit kruidenkennis in, een zekere affiniteit voor muziek, misschien dansen. Die mens leeft en gaat

over. Hij heeft echter ervaring opgedaan. En nu het typerende. deze ervaring brengt hij mee, als hij weer incarneert; niet als een vaardigheid, maar als het vermogen tot herkennen. Ik heb zo-even over de apen gezegd: De aap herinnert zich - niet bewust - "zo is het geweest" en gaat daarop verder. Die mens komt weer op aarde, wordt daar geconfronteerd (in een totaal ander milieu) met de mogelijkheid tot b.v. genezen en wordt misschien een priester-genezer in de een of andere tempel. Hierdoor heeft hij leren filosoferen. Hij heeft leren denken over hogere geestelijke krachten. Hij komt weer terug in een volgende incarnatie. Die mens is dan waarschijnlijk een ziener of hij gaat experimenteren: hij kan alchemist zijn. En zo gaat dat verder. Elke keer dat die mens terugkomt, heeft hij dat grondbeginsel verder ontwikkeld. Zijn eerste besef van plaatsing in de wereld is vaak bepalend voor zijn keuze t.a.v. zijn mogelijkheden. Nu hebben we hier dus al een trapbegrip gekregen.

Bij de eerste trap het betrekkelijk willekeurig en instinctief reageren op het niet-erkende, het supra-naturale voor die mens.

Bij de tweede trap krijgen wij een bewust gebruiken van dit eens supra-natuurlijk geachte.

Bij de derde trap krijgen wij het werken met een besef omtrent het ongeziene.

Bij de vierde trap krijgen we zelfs alchemie, het onderzoek van het ongeziene. De mens gaat dus zijn ervaring a.h.w. gebruiken om daaruit steeds iets nieuws op te bouwen. De ervaringen van een aantal incarnaties kunnen dus bepalend zijn voor de wijze, waarop een mens in de wereld reageert. Dan komen we vanzelf aan de vraag, of die trappen van ervaring nu te vergelijken zijn met trappen van bewustzijn? Ik zou zeggen: Neen, bewustzijn wil zeggen, beseffen zonder meer. Ervaring wil zeggen; een vorm van besef, maar voornamelijk van associatie. Er is dus geen sprake van een doorzien van de dingen, maar van een weten hoe de dingen te gebruiken, vergelijkenderwijze. Iemand heeft eerst geleerd op een vliegende Hollander te zitten. Daarna is hij terecht gekomen in een autootje; van een autootje in een racewagen; van een racewagen in een Piper Cub, van een Piper Cub ergens in een grote Douglas, daarna in een straaljager, een helikopter of weet ik wat. Die mens bouwt voort op wat hij heeft steeds iets anders, maar hij kan het gemakkelijk hanteren door de ervaring, die, hij vroeger heeft gehad. Toch is het helemaal niet zeker dat die mens dan ook precies heeft geweten hoe die vliegende Hollander in elkaar zat. Van een auto betwijfel ik het al; van een raceauto is het onwaarschijnlijk en om van een vliegtuig alle details en functies te is eenvoudig onmogelijk. Maar je weet hoe je het moet hanteren. Dus de trappen van ervaring zijn niet gelijk aan de trappen van bewustwording, die een beheerst besef inhouden, maar ze voeren wel tot het vermogen jezelf gemakkelijker in een wereld aan te passen, in die wereld meer tot stand te brengen en - gezien de bestaande kennis - onder later weer optredende omstandigheden, zonder besef of voorkennis zelfs, juist te reageren. Daarmee staan we dan voor de vraag, of je de trappen van ervaring nu alleen in incarnaties kunt uitdrukken of dat je het ook op een andere manier kunt doen. Trappen van ervaring vind je b.v. bij een mens. Een mens wordt opgevoed. In het begin heeft hij absoluut geen voorkeur voor links of rechts; dat komt meestal pas later. Die mens wordt rechts. Maar wat zien we nu verder? Hij ontwikkelt rechts een steeds grotere vaardigheid. Hij weet het zelf niet meer; hij vindt het zelfs vreemd, als iemand links is. Als dat kan worden bereikt met eenvoudig dresseren (want daar begint het meestal mee), dan moet dat ook mogelijk zijn op een ander terrein. Nu kan een mens uitgaan van het standpunt: alle ervaring is incidenteel. Wat mij overkomt en wat ik ervan besef, dat komt voort uit een noodlot. Maar je kunt ook zeggen: Ik ga zelf kiezen. Nu ontstaat het volgende:

Ik heb een bewustzijn. Dat bewustzijn mag beperkt blijven. Krachtens dit bewustzijn kies ik voor mij niet een ervaring, maar een aantal ervaringen. Doordat ik begin met een ervaring en elke volgende daarop aansluit, kan ik mijn trappen van ervaring binnen een leven (voor mij in mijn bewustzijn een afgesloten geheel) wel degelijk zelf reguleren. Een mens kan beginnen met te zeggen in de;

1^e fase: Ik wil iets weten van spiritisme.

2^e fase: Nu wil ik proberen er iets mee te experimenteren.

3^e fase: Uit het experiment blijkt een bepaalde mogelijkheid. Ik ga mijn mogelijkheid ontwikkelen.

4^e fase: Ik ga krachtens die mogelijkheid in de wereld werken.

5^e fase: Ik heb nu geleerd dat ik zo kan werken. Ik ga mijn werkterrein uitbreiden. En zo verder.

Elke keer word ik door mijn nieuw doel op een andere manier in de wereld geplaatst. Alleen ik kan de reeks niet zonder meer verbreken (ik kom daar dadelijk op terug), want een reeks ervaringen (krachten in het "ik") hebben een dwingende, een bepalende inhoud. Als ik A heb gezegd, dan kan ik van A uit nog kiezen. Ik kan dus naar een ander begrip overgaan, mits het binnen het alfabet valt, maar ik kan niet meer terug naar de cijferreeks. Heb ik al B gezegd, dan moet ik C zeggen. Ik heb er dan 3 gehad. En als mijn besef van die 3 volledig is, dan kan ik misschien G zeggen. Ik sla er 2 over. Dat kan ik doen, maar ik kan nooit zeggen: Ik ga weer terug naar A. Ik kan ook niet zeggen. Ik ga verder naar K of IJ of Z. Ik ben dus altijd gebonden aan het ritme van mijn eigen beleving. Waaruit voortvloeit, dat de trappen van beleving in zich een regelmaat bergen, waaraan degene, die met de beleving, met de ervaring vooral, begint, zich niet kan onttrekken. Daarbij geldt verder, dat elke ervaring op een volgend niveau wordt bepaald door de inhoud van ervaring op het voorgaande niveau. Hier staan we weer voor een misschien wat moeizaam begrip, omdat hier beleving en ervaring voor ons zo onnoemelijk dicht bij elkaar schijnen te liggen. Ik beleef iets, maar ervaar ik het ook; d.w.z. realiseer ik me precies wat er gebeurt? Heb ik dit ervaren, dan is daardoor mijn habitus (gewoonte), mijn reactie op de wereld verminderd. De ervaring in zichzelf betekent een verandering en zelfs het schepper van een gerichtheid in de persoonlijkheid. Elke volgende stap, die ik doe, moet gebaseerd zijn op wat ik reeds ben geworden door die eerste ervaring. Nu zult u zeggen; Maar dat is dan niet helemaal een trap. Inderdaad, het is niet helemaal een trapbegrip, omdat we elke kant uit kunnen gaan. U zoudt het beter als een soort circuspiste kunnen voorstellen. Zo met al die opgaande plaatsen eromheen als trappen. Ik begin hier te klimmen. Ik kies een willekeurig punt en dat noem ik A. Het tegenover liggende punt noem ik voor de aardigheid eens B. Nu kan ik beginnen bij A, maar dan moet ik in die richting verdergaan. Ik kan naar links of naar rechts afwijken, maar ik kan niet meer op punt B beginnen; dat is onmogelijk. Maar naarmate ik hoger kom, over zie ik meer van het totaal. Als ik boven sta, overzie ik in deze ene reeks ervaringen dus niet alleen de vaardigheden en mogelijkheden van de lijn, die ik heb afgelegd, maar al hetgeen daaromheen is. Ik kan van bovenaf een groot gedeelte van de piste en de omringende amfiteaters overzien. Dan blijkt hier uit, dat de ervaring voor ons gelijktijdig een verruiming van bewustzijn kán betekenen. Kan, want ik moet er belangstelling voor hebben. Ik kan natuurlijk de ene ervaring op de andere laten volgen, zonder ooit terzijde te blikken. Maar als ik eens terugblik, als ik eens opzij kijk dan krijg ik een steeds betere visie op alle mogelijkheden, die er voor mij in de wereld zijn. Een reeks opeenvolgende en in betekenis zichzelf verhogende ervaringen (trap-begrip) impliceert een vergrote vaardigheid, reactiemogelijkheid en besefsmogelijkheid t.a.v. het gehele eigen milieu of wereld.

Dat is weer een eigenaardig verschijnsel. Degene, die n.l. met zijn ervaringen alleen maar rechtlijnig doorgaat zonder om te kijken, bereikt een specialistische vaardigheid. Degene, die in zijn ervaring bereid is om steeds weer terug te kijken naar zijn oorsprong en alle samenhangen, bereikt een vaardigheid tot synthese. Daarom is het niet voldoende te zeggen, dat je moet stijgen op de trappen van ervaring, maar dat je vooral iets moet beleven, en bewust beleven. Je moet vanuit die belevingen voortdurend naar de wereld kijken en ook terug kijken naar wat je eens was, wat je als beginpunt hebt gekend. Op deze wijze ga je de samenhangen van de wereld beseffen. Bewustwording kan dus voortkomen uit de trappen van ervaring.

Nu het vreemde. Als ik op punt A begin, kan ik nooit meer op punt B beginnen (denkt u aan het beeld, dat ik u heb gegeven van de piste), maar ik kan van mijn punt A opstijgende punt B met alle daaraan verbonden mogelijkheden, belevingen, ervaringen zien. Doordat ik ze zie, kan ik vergelijken met wat ik hier op lijn A ben geworden. Door de vergelijking is een harmonie, een erkenning betekent, dat ik boven gekomen zijnde kan samenwerken met een ieder mogelijk die die zich op lijn B beweegt, zonder daarmede ooit mijn eigen bewustwording te schaden of - en dat is toch ook een mogelijkheid - het mijzelf moeilijk te maken door te sterk af te wijken van de lijn van ervaring, van beleving, die ik voor mij heb gekozen. Een dergelijke harmonie in de wereld noemt men over het algemeen wijsheid.

Wijsheid ontstaat niet door denken. Wijsheid ontstaat door beleven plus denken. Anders gezegd: door ervaring. Hoe meer ervaring men heeft en bereid is uit die ervaringen de wereld

te zien, zonder haar af te wijzen (zonder een tegenstelling te scheppen tussen de eigen ervaring en de rest van de wereld. dus werkelijk te willen zien wat er in de wereld is) des te meer men bereikt. Dat lijkt soms bijna magisch. Er zijn oudere mensen, die met één blik in staat zijn te zien in wat voor een stemming een ander is. Die ander behoort dan tot een andere generatie, heeft een andere manier van leven, een ander geloof, kortom, ze zijn verder vreemd voor elkaar. Toch erkennen ze de behoefte; en op grond van hun eigen ervaringen zijn ze in staat de ander te helpen. Maar daardoor scheppen ze ook een band. Wij kunnen in het leven z.g. sympathische banden scheppen, niet alleen met mensen, maar ook met alles wat wij in onze wereld beseffen, indien wij maar durven uitgaan van hetgeen wij zelf zijn en hebben ervaren. Dan zitten we eigenlijk alweer regelrecht in een vorm van magie. Dat is heel moeilijk te vermijden met onderwerpen als deze. Al wat ik eenmaal in mijn ervaringen heb vastgelegd en dat als zodanig deel is geworden van mijn geestelijk bewustzijn, zal - en dat is nu zeer belangrijk - een harmonische band blijven betekenen tussen mij en al het zijnde in elk volgend bestaan. Niet alleen dat ik dus bewuster, juister ervaar in een volgend leven, maar ik breng ook de geestelijke verbindingen, de sympathische kennis die ik heb, eventueel de contacten met de rijken der natuur mee. Zo kun je dus groeien naar een haast instinctief - door de mensheid niet onmiddellijk te verklaren - één-zijn met de dingen.

Er zijn mensen, die niet alleen een waterput weten aan te wijzen, zonder dat ze er ook maar een stokje bij nodig hebben om dat eerst eens te bezien, maar die eenvoudig kunnen zeggen: Hier koper. Dit is zandgrond, maar eronder zit een kleilaag en daar weer onder zit vreemd genoeg veen. Die zien in de bodem. Deze mensen zullen dat natuurlijk nooit met grote zekerheid voorstellen, maar het is een feit, dat vele van de grote maatschappijen, die naar olie boren of die bepaalde metalen zoeken, gebruik maken van geologen, die deze bijzondere affiniteit met de bodem hebben. Dat is iets, wat niet door geboorte is verkregen, maar een samenvatting van alle ervaringen in een vorig bestaan. Als dat op deze manier voor de aarde kan, dan kan dat ook t.a.v. planten en bloemen. Hoe komt het, dat er mensen zijn, die zonder meer weten hoe ze met dieren moeten omgaan; die alle dieren a.h.w. aankunnen en ze kunnen regeren; die eigenlijk alle lager leven begrijpen? Dat is niet alleen maar, zoals men zegt, een eigenschap. Dat is een eigenschap, die op grond van enkele ervaringen in dit leven tot uiting is gekomen, maar waarvoor de grondslag moet zijn gelegd in vorige levens. De grote fout, die wij heel vaak maken, is het afwijken van deze werkelijke trappen van ervaring. Iemand, die in vroegere levens heeft ervaren wat je b.v. kunt doen met stenen of met hout, die kan timmerman of steenhouwer worden. Hij kan ook kunstenaar worden en werken met die materialen, maar hij moet nooit proberen dokter te worden, want zijn operaties zullen veel weg hebben van het steenhouwerswerk en ook mogelijk daarin resulteren in de vorm van een grafzerk. Hij moet ook nooit proberen advocaat te worden, want hij zal altijd droog legaal blijven. Hij zou niet de inspiratie hebben die iemand, die zich werkelijk bezighoudt met wetten, in zich voelt, indien hij met een juridisch probleem wordt geconfronteerd. Daar spuiten ineens alle mogelijkheden naar buiten. Daar is, een zeker - men noemt dat dan fantasie, maar dan een vruchtbare - omvatten van het terrein. "O, dat is vroeger zo geweest maar dan kan dit nu misschien worden bewezen en dan kunnen we uit de jurisprudentie feiten halen, waardoor we de zaak kunnen regelen." Deze mensen hebben daarvoor een gave, wanneer zij altijd met wetten, met mensen, met regels hebben gewerkt. Iemand, die in het ene leven priester is, kan in het volgende leven een goed advocaat zijn en omgekeerd. Maar een timmerman kan nooit een priester worden. Hij is n.l. niet buigzaam en niet autoritair genoeg. Een steenhouwer kan misschien proberen een politicus te worden, maar als je wilt zien waar hij het best terecht komt, dan zeg je: He, dat is iemand, die constructies moet maken, die moet bouwen. Of het nu stedenbouw is, architectuur of eenvoudig metselaar, hij moet in de buurt van zijn materiaal blijven, dan bereikt hij de beste resultaten. Daarom zijn die trappen van ervaring voor ons dus ook erg belangrijk ten aanzien van de wijze, waarop wij in het leven een bestemming zoeken, als we op aarde komen. Nu is dat betrekkelijk eenvoudig. De neiging, die wij hebben voor mensen, voor materialen, de manier dus waarop wij reageren is het resultaat van vorige ervaringen. Een kind moet in staat zijn zich juist in die richting te ontwikkelen, waarin het de grootste vaardigheid toont. Een kind, dat zeer muzikaal is, maar dat niet houdt van piano spelen, moet u maar nooit concertpianist laten worden. Het heeft een muzikale vaardigheid. Kijk eens, of er iets anders is waarbij ritme en tonaliteit een rol spelen. Een kind, dat altijd winkeltje speelt en altijd met ruilen en handelen en meestal ook met het oplichten van zijn vriendjes bezig is, is geschikt voor de handel, het bankwezen. Ja, ik wil niet zeggen, dat die mensen oplichters zijn, maar het is een bekwaamheid, het is een ervaring die op de

achtergrond zit en die ze altijd kunnen gebruiken. Kinderen, die altijd diefje of rovertje spelen, die voortdurend bezig zijn om sluwheid te toetsen, moet u altijd in een richting sturen, waarin ze dat kunnen gebruiken. Die kinderen zouden misschien goed zijn voor de politie, voor elke vorm van onderzoek. Houden ze van problemen en houden ze zich ermee bezig, geef hun dan iets, waarin levende problemen bestaan en ze zullen slagen. Op aarde is het dus heel eenvoudig. Je brengt ervaringen mee en daardoor werd bepaald wat je het best kunt bereiken. Indien de ouders het daarmee niet eens zijn; "Hoor eens, ik heb het slecht gehad, maar mijn zoon zal een kantoorbaan hebben," dan heb je dus een heel grote kans dat je een mens doet afwijken van zijn reeks ervaringen. Het resultaat is over het algemeen bedroevend. Er is een zekere onevenwichtigheid; men kan niet juist reageren. Er is verzet. Er is een vorm van lusteloosheid, van ongeluk en zelfs de meest ernstig strevende mens zal nooit in staat zijn dat helemaal te compenseren. Bovendien heeft elke afwijking van de oorspronkelijke lijn van ervaringen ten gevolge dat het overzicht (het vermogen tot synthese t.a.v. de wereld) tijdelijk afneemt. Voor opvoeders ongetwijfeld iets om eens rekening mee te houden. Dan zijn er nog andere dingen, waaraan we toch ook even moeten denken. Ervaringen zijn niet altijd die dingen, waarvan de wereld zegt dat ze goed of verkeerd zijn. Ervaringen zijn de uitingen van je wezen. Als een mens zijn eigen ervaringen creëert, gaat hij uit van wat hij is, van zijn dromen, zijn verlangens plus de mogelijkheid, die hij in de wereld schijnt te vinden om daaraan tegemoet te komen. Heel veel mensen zijn bang voor ervaring. Ze kennen de droom, ze kennen misschien ook wel de theorie. Ze weten wat ze wel zouden willen, maar ergens klopt het niet. Het mag niet, het is niet goed, het is niet netjes, ze durven niet, of iets anders. Deze mensen lopen vast, want ervaring bestaat uit beleving, niet alleen maar uit veronderstelling. Ervaring wordt niet geboren uit denkbeelden, maar uit feitelijke ondervinding. Zo zien wij van zelf dat de trappen van ervaring, de trappen van beleving, voor ons de noodzaak tot leven worden. Het wil helemaal niet zeggen, dat u nu onmiddellijk naar buiten moet gaan en beginnen te leven. Ik verwacht van dit gezelschap niet dat ze onmiddellijk op straat een rock 'n roll gaan dansen, maar ook zonder dit zijn er zoveel dingen te doen, zijn er zoveel mogelijkheden. Er zijn zoveel dingen, die je eigenlijk nog eens nader zou willen bekijken. Ge eens na, of dat nu niet kan; en als het niet kan, waarom het niet kan. Ga eens na wat eigenlijk in de stilstand, die voor velen is ingetreden, toch nog een nieuw ondergaan van de wereld, een nieuw ervaren van de wereld met zich kan brengen. Wij hebben ervaring nodig. We kunnen niet blijven stilzitten en alleen maar het verleden herkauwen. Daarmee komen we niet verder. Het verleden moet voor ons de aanleiding zijn tot het zo bewust mogelijk kiezen van hetgeen wij in het heden gaan beleven, wat wij in het heden willen ondergaan, kortom, wat onze nieuwe ervaring zal zijn, maar het moet nooit een kwestie zijn van: nu wens ik niet meer te ervaren. Misschien is dat voor heel veel mensen en wat vreemde gedachte. Het is niet zo: je bent gepensioneerd, ga nou maar zitten en kijk maar eens gezellig terug; of: nou ja, doe verder maar zo'n beetje wat je altijd hebt gedaan. Neen, probeer nu eens iets nieuws. Probeer nu eens, afgaande op hetgeen je bent geweest, wat je altijd in je leven hebt gezocht, de dromen die je hebt gehad, de denkbeelden die je hebt gehad, na te gaan: wat kan ik nu gaan doen waar ik zelf direct bij betrokken ben, waar ik deel van ben? Op deze manier ontstaat weer de nieuwe ervaring en daarmee ook een groter bewustzijn, een grotere mogelijkheid. Ik ben mij ervan bewust, dat ik die trappen voor u niet heel netjes heb ontleed. In de 1^e plaats geloof ik niet dat het goed mogelijk is, omdat voor een ieder de zaken toch weer een beetje anders kunnen liggen. In de 2^e plaats geloof ik dat we door het maken van een te vaste indeling de mensen onwillekeurig dogmatisch laten worden. De mens heeft graag een dogma, een wet, waarin hij de zekerheid zoekt, die hij in zichzelf meent te ontberen. De trappen van ervaring zijn geen vastgelegde treden, geen vastgelegde sequenties, die overal gelden. Het is de persoonlijke opbouw van eigen vaardigheid en mede een mate van besef. Deze mate van besef en die vaardigheid maken het ons mogelijk een relatie te vinden met de wereld, waardoor wij bewust worden van die wereld en van onszelf. Bewustwording zonder enige vaardigheid, op welk terrein dan ook, is moeilijk denkbaar. Bewustwording zonder een bewust werken met die vaardigheid nog veel minder. Een besef van een wereld vinden, waarin je nooit hebt geleefd, die je alleen maar van buitenaf hebt gezien, is niet denkbaar. Als u iets wilt zeggen over het al dan niet mooi zijn van een bepaald concert, of van de een of andere artiest, ach vrienden, dan kunt u dat toch nooit doen, voordat u het zelf hebt ondergaan; en dan bij voorkeur in een concertzaal of in een afgesloten ruimte, waarin u zich werkelijk kunt overgeven aan die muziek en niet door slechts een paar fragmenten ervan te horen over de radio of misschien alleen maar af te gaan op hetgeen anderen daaromtrent

zeggen. Maar als dat zo is met een muziekstuk, een toneelstuk, een film of zelfs een landschap, zou het dan niet zo zijn met al die denkbeelden, die u over het leven en in uw eigen leven hebt? De regels zijn eenvoudig genoeg. Op grond van uw ervaring in het verleden bepaalt u wat u actief wilt ervaren in het heden. U kiest daarbij altijd die factoren, welke uw vaardigheid kunnen verhogen en uw begrip kunnen verbeteren. Vanuit elke bereiking neemt u zich de moeite om even terug te kijken. Niet om te zeggen: Het is me tegen gevallen of mee gevallen", maar om te zeggen: "Wat ligt daar allemaal voor me. Wat is er allemaal in de wereld dat hieraan gelijkwaardig kan zijn?" Op deze wijze zult u altijd de synthese met de wereld kunnen vinden en dat houdt niet op, als u overgaat naar onze wereld. Dit vermogen tot synthese, dit gebruiken van de ervaringen om voortdurend op hoger niveau te ervaren, te beleven, te beseffen, is voor de geestelijke bewustwording van groot belang. En de gewoonte daarbij te zoeken naar een synthese met de wereld brengt in de geest een vergroting van harmonische mogelijkheden met zich. Bij deze inleiding wil ik het voorlopig laten. Indien mij tijd over blijft, wil ik later nog afsluiten door samen te vatten wat uit mijn betoog en uw vragen gezamenlijk als belangrijk naar voren is gekomen.

DISCUSSIE

❖ *In de Vrijmetselarij zijn graden of trappen. Indien men nu in een hogere graad wordt ingewijd, heeft men dan automatisch een ruimere bewustwording door deze belevenis gekregen?*

Dit gaat over trappen van inwijding. Als het echter een geestelijke inwijding is, dan kunt u die inwijding pas realiseren op het ogenblik, dat u bereid bent om een nieuwere wereld aan te nemen en als gevolg daarvan dus ook een nieuwe visie op de wereld, een ruimer bewustzijn t.a.v. die wereld. Wat betreft de trappen van ervaring kan men slechts zeggen, dat onder bepaalde condities een zekere ervaring de mens kan brengen tot een juister en daarmee ook ruimer besef van zijn wereld; maar dat is niet onvermijdelijk. Wat betreft de graden van inwijding in de Vrijmetselarij zelf wil ik mij natuurlijk geen oordeel aanmatigen, al heb ik niet de indruk dat degenen, die de hoogste graden bereiken, daarmee nu ook automatisch een zoveel groter en ruimer bewustzijn hebben verworven.

❖ *Maar krijg je niet door aanraking met iemand, die een groter bewustzijn heeft, dat er daardoor iets wordt opengemaakt, dat er iets gebeurt?*

Ja, dat kan, maar dan wordt primair verondersteld: een bepaalde harmonie. Dan kan de aanraking van die andere persoon, die hoger bewuste, dus voeren tot een tijdelijke geestelijke harmonie en daarmee tot een geestelijke schok, waardoor er een ander wereldbesef ontstaat. Dat is inderdaad wel denkbaar. Daarop berust dan ook de oude gewoonte van machtsoverdracht, zoals men die bij de aartsvaders kent, en de overdracht van kracht als de zegening van priesters en apostelen, zoals we dat in het vroege christendom kennen. Op dezelfde manier kende men de broederschapskus, zoals die in bepaalde inwijdingen in Italië en Griekenland bestond. Dat heeft er inderdaad wel mee te maken. Maar dat kan alleen zin hebben op het ogenblik, dat er tussen het bewustzijn van degene, die de inwijding ondergaat en degene, die als inwijder of inwijdster optreedt, reeds een harmonie, een begripseenheid aanwezig is. Zonder dit heeft het geen zin.

❖ *Zijn er z.g. slechte ervaringen, in de vorm van belevissen, die men eigenlijk beter niet had kunnen meemaken?*

Dat ligt helemaal aan uzelf. Indien ik de kwalificatie slecht voor een ervaring moet stellen, dan zou ik zeggen: Elke ervaring is slecht indien zij niet voert tot een verandering van besef, het zoeken naar verdere beleving en daarmee ook ervaring. Maar ik kan geen enkele ervaring op zichzelf slecht noemen, tenzij ze niet bijdraagt tot een betere zelfrealisatie, een hogere graad van vaardigheid, een hogere graad van besef voor de wereld en wereldwaardering, onverschillig in welke sfeer u bent.

❖ *Van een slechte ervaring leert men toch ook?*

Dan is ze niet slecht.

❖ *Maar is hier niet eerder bedoeld iets, wat werkelijk afstompt, wat je door een dodende monotonie inderdaad teruggedwingt in een bepaalde situatie. Je zou dan toch zeggen: Dat is een slechte ervaring.*

Dat is geen slechte ervaring. Dat is juist gebrek aan ervaring. Als u zegt "een dodende monotonie", dan heeft u het dus over een voortdurende repetitie van een en hetzelfde. Dan blijkt daaruit dus, dat we wel met een beleving te maken hebben, maar niet noodzakelijkerwijs met een ervaring, waarin een nieuwe besefswaarde ontstaat.

- ❖ *Wat de ervaringen in een bepaald mensenleven betreft: Is het mogelijk, dat er een punt van verzadiging wordt bereikt, waardoor men a.h.w. onverschillig wordt of ook wel levensmoe?*

Dat is alleen dan mogelijk, indien uit vorige ervaringen niet de juiste conclusies zijn getrokken. U moet één ding niet vergeten; De mens beleeft veel. Maar juist datgene, wat hij van zijn belevingen niet verwerkt, vermoeit. Datgene, wat je kunt begrijpen, wat je kunt hanteren, wat je dus kunt gebruiken, is altijd een verrijking. Ervaring is in dit geval dus altijd een verrijking. Maar een beleving, waarmee je geen raad weet, is nog geen direct bewuste ervaring geworden. Integendeel, het is iets waarvoor je terugschrikt. Levensmoeheid en het gevoel van verzadigd-zijn komt dan ook meestal voort uit een onvoldoende begrip voor het eigen "ik" in bepaalde belevingen en daardoor een verwerpen van verdere ervaring. Men weet dus niet meer waar men aan toe is.

- ❖ *Wat kan men in zo'n situatie doen?*

Ik zou zeggen: hetzelfde wat een zaak doet, die niet zeker weet, of ze wel of niet failliet gaat: balans opmaken, kijken wat er over is en daar mee zo rendabel mogelijk verder werken. Ga na, wat je hebt beleefd, wat je hebt bereikt. Ga na, met voor fouten je hebt gemaakt in je besef, wat daaruit is voortgekomen, wat je aan goede dingen hebt gedaan, wat daaruit is voortgekomen (goed en kwaad hier volgens eigen waardering en niet noodzakelijkerwijs die van de wereld) en vraag je dan af: Wat zou ik dan nu willen of moeten doen? Indien je die vraag stelt, vind je een richting en door de richting, die je dan inslaat, kun je je dan beroepen op al hetgeen je hebt doorgemaakt in het verleden, de vaardigheid die je hebt opgedaan en zul je vaak in staat zijn om iets redelijks tot stand te brengen, waardoor je verhouding tot de wereld weer wordt gewijzigd.

- ❖ *Iemand, die zich in de loop der tijd door 't meer bewust beleven van zijn opgedane ervaringen als mens heeft ontwikkeld tot bouwer en architect van kathedralen, kan zo'n mens na een bewuste verwerking van deze ervaringen in een volgend leven de opgedane ervaringen gaan verwerken in een Vrijmetselaarsloge en in zijn aardse leven een andere richting uitgaan?*

Indien u uitgaat van de vaardigheid, dan hebben we te maken met een bouwmeester of architect. Een bouwmeester of architect is gewend te werken met ruimtelijke verhoudingen en constructies. Zo iemand zal dus altijd....

- ❖ *Ik bedoelde hiermee: in de Maçonnerie wordt zo vaak verteld, dat vroeger de kathedraalbouwers de operationele Maçonnerie uitmaakten tegenover de speculatieve Maçonnerie heden ten dage. Nu zou ik me kunnen voorstellen (u gaf dat voorbeeld van die steenhouwer, die geen arts kan worden), dat een steenhouwer zich door bewuste ervaringen ontwikkelt tot een kathedraalbouwer, dan terugziet op dat pakket beleefde ervaringen en in een volgend leven b.v. een heel andere richting uitgaat, maar die ervaringen b.v. speculatief in de Vrijmetselaarsloge verder wil gaan verwerken.*

Dat zal dan alleen met enige zekerheid gebeuren, indien: a. de ervaringen van het vorige leven gefixeerd zijn in de richting van het bouwen; b. een zodanig andere, verkeerde richting in het leven is gekozen, dat frustraties ontstaan op het ervaringsvlak, die dan a.h.w. worden aangevuld op dit speculatie-mystieke vlak. Want ik geloof niet, dat je Maçonnerie zonder meer alleen speculatief moogt noemen in dit verband. Je moet altijd toegeven dat zij een mystieke achtergrond heeft. Dat is heel belangrijk.

- ❖ *Zin de meestal onaangename ervaringen van de z.g. pechvogel uitsluitend karmisch of is er ook sprake van een vrijwillige versnelling en vermeerdering van ervaringen bij de nieuwe incarnatie?*

Op grond van het feit, dat ervaring voort tot juistere uitvoering en niet tot het scheppen van toenemende mislukkingen, geloof ik dat we de bewuste versnelling van bewustwording hier wel terzijde kunnen schuiven. Ik geloof ook niet, dat we de pechvogel moeten zien als iemand, die karmisch wordt getroffen. Ik meen, dat de pechvogel iemand is, die met zijn eigen verhoudingen een beetje overhoop ligt en die juist daardoor en door zijn gevoelens van onzekerheid

over het algemeen onjuist reageert. In heel veel gevallen is de pechvogel iemand, die zichzelf bestraft voor dingen in het leven, waar van hij zelf niet bewust wil weten dat hij ze verkeerd acht.

❖ *Kan apathie zich beperken tot een leven en eventueel overwonnen worden, of strekt deze neiging zich uit over verscheidene incarnaties.*

Indien apathie geestelijk is, kan ik mij voorstellen dat u een gebrek aan ervaring inhoudt en door dat gebrek plus meestal ook een gebrek aan de juiste stimulerende omgeving dus ook wel vele levens zou kunnen duren. Maar laten we W ding niet vergeten: apathie is in zeer vele gevallen een stoffelijk veroorzaakte toestand. De mentale verschijnselen van de apathie zijn het nevenverschijnsel van stoffelijke oorzaken. U zult begrijpen, dat die dus niet erfelijk zijn. Apathie kan in het ene leven zelfs een aantal frustraties tot stand brengen (op zichzelf ervaring), die voeren tot een juistere aanpak in een volgend leven.

❖ *Dus niet andersom?*

Andersom zelden. U moet dit op dit pad niet uitschakelen, omdat het denkbaar is, dat iemand voor zich om een bepaalde reden de ervaring van frustratie zou verkiezen. Dat is dan meestal iemand, die met zijn vroegere ervaringen niet tevreden is en meent, dat hij - gezien zijn bewustzijn - niet alleen de stok moet hanteren, maar ook eens slagen moet krijgen. Dan is dat wel mogelijk, maar dat komt uit de aard er zaak heel zelden voor bij meer bewuste incarnaties.

❖ *Hoe ontstaat eigenlijk een wonderkind, zoals dat vierjarige Chinese jongetje, dat uitblinkt in wiskunde?*

Ja, ik zou zeggen op dezelfde manier als andere mensenkinderen ontstaan U bedoelt waarschijnlijk, wat kan er als voorgeschiedenis in liggen. Dat is dan over het algemeen als volgt: Er is in een of meer vroegere levens een zeker aantal ervaringen opgebouwd, waaruit dus ook voor de geest een zekere vaardigheid is ontstaan. De geest heeft bij haar incarnatie daarmee rekening gehouden en is geïncarneerd in een milieu dat de ontwikkeling van deze begaafdheid op zijn beurt weer bevordert. Dan krijgen we dus een sterk geestelijke invloed op het mentale vlak plus de keuze van een voertuig, dat erfelijk reeds gunstig is en daardoor mogelijkerwijze een zeer snelle ontwikkeling van deze bepaalde capaciteit of gave. Daarom mogen we niet vergeten, dat mathematisch denken een vorm is van logica en wijsbegeerte, Het omvat dus niet alleen de zuiver materiele problemen, maar daarnaast ook vele geestelijke mogelijkheden om iets uit te drukken. De wis- en meetkunde is een methode, waarmee men op grond van het rationeel aanvaardbare de transcendentale waarden kan berekenen, uitdrukken en aanduiden. Dat kan dus een zeer grote invloed hebben op een dergelijke keuze.

❖ *Geldt iets dergelijks voor wonderkinderen in muziek?*

Dat geldt voor practisch alle wonderkinderen in zoverre het wonderkind niet alleen een wonder van dressuur is.

❖ *Dan zou ik de vraag ook kunnen stellen t.a.v. het vraagstuk van begaving? Kan u dat wel regelmatig terugvoeren tot het principe dat u hier hebt gehandeld?*

Begaafdheid is altijd voor een deel stoffelijke mogelijkheid, bepaald door de erfmassa van de ouders. De keuze daarvan kan door een onbewuste geest geschieden, waarbij dan de begaafdheid een toeval is, maar meestal niet volledig wordt uitgebant. Op het ogenblik, dat het een bewuste keuze van een dergelijk lichaam, betreft, hebben wij over het algemeen te maken met een geest, die een bepaalde gave in het bijzonder wenst te exploiteren en daardoor in zijn leven verder ervaring wenst op te doen. In dit geval mogen we dus zeggen: Het is eigenlijk bewust. Tegenover de ene begaafde mens, die werkelijk iets met zijn gaven doet, die eigenlijk door een onbewuste geest in een bepaald lichaam die gave bezit, zijn er gemiddeld 4 á 5 die een bewuste keuze hebben gedaan van een lichaam, soms ook een milieu, waarin een bepaalde begaafdheid bijzonder bruikbaar is en tot uiting komt.

❖ *Hoever moeten we gevorderd zijn om niet meer te behoeven incarneren?*

Zover, dat u in staat bent om niet aan uzelf te denken en uzelf te leven in een totaliteit. Wat moet ik er meer van zeggen? Dat is de voorwaarde. U vraagt de voorwaarden; en dat betekent voor heel veel mensen, dat ze qua ervaring en qua vaardigheid enorm hoog kunnen stijgen, zonder dat ze zich daarmee aan een incarnatienoodzaak kunnen onttrekken. Die incarnatienoodzaak komt juist voort uit de begrenzingen, die tussen het "ik" en de rest van de kosmos staan op het niveau, waarop je als mens nog kunt leven. Op het ogenblik, dat er een

mate van onzelfzuchtigheid is bereikt, waarin de frustratie door onvermogen tot contact niet meer optreedt, vinden wij ook geen reïncarnatie in menselijke vorm, meer.

❖ *Is er verband tussen onzelfzuchtigheid en zelfverloochening?*

Dat is er soms wel. In vele gevallen echter is de zelfverloochening een vorm van zelfzucht, omdat men de waarde van het eigen "ik" door de mate van zelfverloochening tegenover anderen tracht te verhogen. Misschien niet erg vleidend, maar het is toch zo. Er zijn heel veel mensen, die eigenlijk niet onzelfzuchtig of onbaatzuchtig zijn en die toch tot een zekere mate van zelfverloochening komen. Deze staan dikwijls dus heel wat verder dan al die mensen, die zich zo luidruchtig opofferen, als u begrijpt wat ik bedoel.

❖ *In hoeverre is er een analogie te zien tussen trappen van bewustzijn en groepen van ervaringstrappen? Zo ook tussen graden van discipelschap en mogelijkheden of trappen van ervaring?*

Daar kun je elke willekeurige vergelijking tussen maken, zonder dat zij op enigerlei wijze absoluut bindend of zelfs maar over het algemeen waarschijnlijk zal zijn. Het aantal uitzonderingen, dat bij een dergelijke vergelijking naar voren komt, is zo groot dat de vraag niet redelijk te beantwoorden is. Het is n.l. zo, dat een trap van inwijding een resultaat is van bewustwording. Bewustwording wordt over het algemeen vergaard door ervaring, dat is inderdaad waar. Maar het is meer dan de ervaring alleen; het is n.l. de realisatie niet alleen in kundigheid en in persoonlijk besef, naar ook in projectie ten aanzien van de werelden correctie van deze projectie door de wereld. Dat geeft dus de inwijding. Bij een discipelschap is het al precies hetzelfde. Je kunt iemand navolgen, totdat je blauw ziet, zonder dat je ook maar een stap dichterbij hem komt. Maar op het ogenblik, dat de navolging (de ervaring) gepaard gaat met een besef voor de hogere achtergrond van degene, die je volgt, dan wordt het discipelschap langzaam maar zeker tot een inwijding. U ziet het dus, er is geen directe vergelijking te maken, zoals bij de meeste dingen. Het enige, dat de mens meestal niet beseft, is de relativiteit van zijn wezen, zijn beoordelingen en zijn maatstaven t.a.v. de werkelijkheid, die hij leeft. En pas als hij deze beseft, kan hij de relativiteit van zijn begripsuitdrukkingen en bewust wordingsomschrijvingen vatten.

❖ *kunt u de ontogenetisch-philogenetische parallel binnen het kader van uw uiteenzetting betrekken? Met andere woorden: hoe kunnen wij in de ontwikkelingspsychologie tot herkenning van vroeger doorlopen trappen komen?*

Dat is een vraag waarvoor iedereen wel een dictionaire bij nodig heeft.

❖ *Ik bedoel hiermee; Wat wordt er bedoeld, als een kind de bewustzijnsontwikkeling doorloopt, die indertijd door het ras is afgelegd?*

Dat is heel eenvoudig: het kind doorloopt nooit de ontwikkelingsfase, die door het ras is afgelegd. Dat is heel eigenaardig. We kunnen wel zeggen, dat bij het ontstaan van een kind een aantal fasen gedeeltelijk worden geïmiteerd, omdat bij levendbarenden nu eenmaal het ontwikkelings- en vormveranderingsproces van vrucht tot voldraging zich in het moederlichaam afspeelt; bij andere zien we soortgelijke processen buiten het moederlichaam. In sommige gevallen zien we dit binnen een ei, dat kan ook nog. In al deze gevallen wordt niet de ontwikkelingsfase van het hele ras nagebootst, maar wordt eenvoudig langs de kortste en de eenvoudigste weg van de tussenvormen, waardoor het geheel zo snel mogelijk operationeel kan zijn, de genetisch bepaalde eindvorm van de vrucht benaderd. Het resultaat is dus, dat je aan de hand hiervan weinig of niets kunt zeggen omtrent de ervarings- of bewustzijnstrappen, die men al heeft afgelegd. Het is zelfs zo, dat je niet kunt zeggen welke graad van inwijding iemand heeft. Dat is toch begrijpelijk, anders zou Jezus op een andere manier, als een gewoon mens, zijn lichaam moeten hebben opgebouwd. Dat is toch niet denkbaar, laten we even reëel blijven. Dan kunnen we dus zeggen: Door het ras worden de mogelijkheden bepaald, dank zij de totale erfmassa van het ras, genetisch uitgesplitst via de ouders. En op grond daarvan kunnen we weer zeggen, dat de psychologische mogelijkheden door deze genetisch uitgesplitste erfmassa mede wordt bepaald, ofschoon daarbij de omgeving en de mentale mogelijkheden voor een verdere ontwikkeling en eventueel zelfs een schokevolutie een zeer grote invloed kunnen uitoefenen. Maar dan ze we nog nergens.

❖ *Ik geloof ook niet, dat ik het ook zo biologisch heb bedoeld.*

Neen. Maar u heeft het biologisch geformuleerd. U heeft daarbij, onbewust misschien, een parallel willen trekken tussen een materiele ontwikkeling en een geestelijke toestand. Dat is niet mogelijk. Die parallel is niet te trekken; dat probeer ik juist duidelijk te maken.

❖ *U noemde de niet-herkenbaarheid van een inwijding in een vorige incarnatie. Dat betekent dus dat de nieuwgeborene weer volledig de bewuste situatie moet opbouwen, die hij vroeger heeft bereikt?*

Ja, tot op zekere hoogte is dat waar, maar alleen tot op zekere hoogte. Voor u is inwijding n.l. een kwestie van in het "ik" verankerde begrippen. In feite is inwijding echter een aantal in het ego verankerde harmonische mogelijkheden. Die harmonische mogelijkheden worden overgedragen, maar kunnen zich niet onmiddellijk kristalliseren in de denkwijze, waarin de oorspronkelijke inwijding heeft plaatsgevonden. Wel vinden we een mogelijkheid tot snel absorberen van soortgelijke inwijdingsbegrippen en -waarden, ofschoon die heel vaak in een volgend leven als begrippen worden verworpen, omdat men onbewust de harmonie hoger gaat stellen dan de mentale waardering en het mentale begrip. Hierdoor zegt men: Ik wil mij niet meer aan die gefixeerde mystieke, magische en andere begrippen vastklampen. Ik wil ze erkennen, maar ik wil daaruit voor mijzelf een persoonlijke uiting van het in mij levende mogelijk maken. Dit is dus eigenlijk een terugkeer naar het persoonlijk-zijn. Zo iemand kan dan, zonder dat hij in zo'n leven is ingewijd, toch weer t.a.v. anderen soms optreden als inwijder.

❖ *Dat betekent dus dat het inwijdingsceremonieel steeds wordt gerepeteerd in ieder volgend leven?*

Neen. Dat betekent juist dat een inwijding, die eenmaal heeft plaatsgevonden, zelden of nooit in gelijke vorm zal worden herhaald, en dat er vele gevallen zijn waar helemaal geen inwijdingsceremonieel meer plaatsvindt, ofschoon de geestelijke waarde van de inwijding in een vorige incarnatie volledig tot uitingen ontplooiing komt in de incarnatie, waarin men zich dan bevindt. Het is eigenlijk allemaal veel eenvoudiger dan u denkt.

❖ *Resulteert het repeteren van een eenmaal ingeslagen ontwikkelingslijn niet in een scala van sterk geselecteerde en gespecialiseerde ego-typen?*

Wel ontstaat er een groter overzicht, maar waar blijft er een spiraal gang mogelijk langs vele ontwikkelingslijnen door vele levens heen? Ervaring is vaardigheid plus besef. De spiraal gang is de uitdrukking van de gang van het "ik" door het tijdsbesef. Als u dus de gang van bewustwording wilt zien, dan kunt u hem eventueel aan de tijdslijn koppelen. Zodra we met ervaring bezig zijn, is dat niet noodzakelijk waar en kan het een lijn zijn, die a.h.w. alle fasen van de spiraal gang kan doorkruisen tot het centrum. Het is helemaal niet zo moeilijk. Ik ben misschien nu niet zo'n buitengewoon helder docent, maar de begrippen zijn eenvoudig genoeg. Als u er even mee wilt worstelen komt u er heus wel uit.

❖ *Reïncarnerend neig ik ertoe ervaring op te doen, die aansluit bij een residu uit vorige levens. Ik heb daardoor slechts een beperkte kans mij op meer daarvan afwijkende ontwikkelingswegen te bekwamen. Wat is nu de variatiefactor? De milieukeuze per incarnatie of toch nog een wetmatige wisseling van bestemmingskeuze, b.v. door diverse karaktertypen te leren opbouwen?*

ik geloof niet, dat u karaktertypen inbouwt. Karaktertypen zijn, zoals ze op aarde worden omschreven, voor 9/10 materieel; dus deel van de genetische erfmassa. Wat er overblijft is te weinig om een directe invloed te hebben. Maar wat we kregen als variatiemogelijkheid is dit: De vorm, waarin wij werken, kan zich wijzigen.

Voorbeeld: Iemand is oorspronkelijk huttenvlechter. Hij wordt daarna in een volgende incarnatie kleibewerker; hij draait b.v. allerhande urnen. In een daarop volgende incarnatie wordt hij bouwer. In een volgende treedt hij op als architect. In een daarop volgende incarnatie echter houdt hij zich bezig met moleculair onderzoek; wat ook bouw, structuur is. Vervolgens kan hij misschien tuinarchitect worden of zich bezighouden met het ontwerpen van landschappen. Er is dus een betrekkelijk grote variatiemogelijkheid. Maar het begrip zelf, het ordeningsprincipe, dat in deze trappen van ervaring is vastgelegd, blijft hetzelfde. De uitingmogelijkheid daarvan is dus zeer verschillend. De karaktereigenschappen kunnen eveneens variëren van geval tot geval, mits de uiting daarvan op het bereikte vlak van ervaring mogelijk is.

❖ *Men varieert het dus niet zo sterk, dat in uw voorbeeld deze man tot totaal andere dingen komt, laten we zeggen; medicus of zo.*

Neen. Een medicus zou nog kunnen, maar verpleger niet. Dat ligt er weer buiten.

❖ *Zijn dat totaal diverse ego's, die door de hele ontwikkeling gespecialiseerd worden?*

Ja. Als u rond u kijkt, kunt u dat steeds weer constateren. Want degenen, die hun specialiteit niet tot uiting kunnen brengen, zijn de gefrustreerden in deze samenleving.

❖ *De allereerste beslissing om deze weg te volgen, hoe komt die eigenlijk tot stand? Heeft het ego dan al zoveel bewustzijn, dat hij een dergelijke verantwoordelijke en ingrijpende beslissing kan nemen zonder ervaringen?*

Als je als mens tot ervaringen komt, dan heb je reeds een aantal ervaringen achter de rug. Je zou het zo kunnen zeggen: Er ontstaat een geleid-zijn, dat door alle submenselijke vormen heengaat. Als we de eerste menselijke geboorte kregen, dan is die op grond van ontwikkelde preferentie; je hebt dus een zekere voorkeur ontwikkeld en vandaaruit maak je de keuze. Nu mag ik misschien nog even terugkeren naar een voorbeeld, dat ik in mijn inleiding heb gebruikt; misschien dat het nu iets duidelijker kan worden. Ik heb daarbij genomen een piste in een circus met daaromheen een amfitheater. Stel u dat eens helemaal gesloten voor. Stel u voor, dat dat amfitheater zeer groot is en de piste in verhouding zeer klein. Nu heb ik daarin de twee tegenover elkaar gelegen punten, die ik dan maar A en B noem eenvoudigheidshalve; u moogt er elke andere naam aan geven, mits ze maar een tegenstelling aanduiden.

Als ik nu op de onderste trap stap, dan is die cirkel in verhouding zeer klein. Ik kan nu een stap naar links of naar rechts doen, maar boven maakt dat een aanmerkelijke afstand uit. Ik heb dus in de laagste ervaringsgraden zelf nog juist een zeer grote mogelijkheid om men specialisatie aanzienlijk te veranderen. Hoe hoger ik kom (dus hoe meer men specialisatie toeneemt) des te groter men overzicht en men mogelijk begrip wordt; maar in verhouding tot het totaal ook: des te kleiner men mogelijkheid om van die specialisatie verder af te wijken. Het is theoretisch mogelijk, dat ik begin te klimmen op punt A en met een voortdurende een zedige afwijking bij elke trap van ervaring ten slotte daar terecht kom, waar iemand, die rechtlijnig punt B zou kiezen ook terecht zou komen. Theoretisch is dat dus denkbaar. In de praktijk gebeurt dat maar zelden.

❖ *Wat mij nu intrigeert is, hoe kom ik op A en niet op punt B? Waarom kies ik voor A en niet voor B? Dat vind ik zo bijzonder wonderlijk,*

Dat is helemaal niet wonderlijk, indien u zich realiseert hoe vaak uw keuze van toevalligheden afhangt, ook in uw leven. Het is een impuls; en deze impuls is gebaseerd op de geleide ervaringen van het voorgaande bestaan. Daarbij zo vaak impulsbeperkingen aangebracht, waardoor u in feite al tot een bepaalde incarnatiegroep bent gaan behoren en in die groep tot een bepaalde specialisatie bent gekomen. Indien u nu alleen in de piste zoudt staan zou het misschien gemakkelijker zijn, maar u staat er niet alleen. U staat er - laten we zeggen - met nog 100 man in die kleine piste. Als je dus allemaal gelijk of bijna gelijk een punt wilt kiezen, dan is het niet alleen een kwestie van de richting, die je nu het leukste vindt, maar het is ook nog de kwestie van de plaats, die op dit moment het gemakkelijkst vrij is. Dat speelt er ook een rol bij. Nu kunt u zeggen; Van ons uit bezien is dit een toeval. Maar alleen van ons uit bezien, want we staan nog onder de onmiddellijke invloed van de krachten, die ons hebben geleid bij onze vorige ervaringen. Daardoor hebben we in feite een steun; en die is dan weer gebaseerd op de plaats, die we innemen in de totaliteit. Er is dus wel een planmatigheid in het geheel. Maar voor zover het ons betreft (dus alleen de menselijke bewustwordingsgang beschouwende) is de keuze van de richting van ervaring en specialisatie een toeval iets, waarvoor wij in onszelf of vanuit onszelf geen redelijke of semi-redelijke verklaring kunnen geven.

❖ *Geldt dezelfde redenatie nu ook voor de snelheid, waarmee het ego zich ontwikkelt?*

Neen. Deze is van het ego zelf afhankelijk, d.w.z. van de wijze, waarop het ego bepaalde ervaringen kiest en waarop het deze verwerkt, zodat weer een volgende keuze kan worden gedaan. Vergeet niet, dat bewustzijn in ervaring een rol speelt, zodat besef en beleving tezamen de eerste ervaring maken. Soms is de beleving er eerst en komt het besef daarna. Soms komen ze gelijktijdig. Als beide dus uitgekristalliseerd zijn in de persoonlijkheid, geven zij een volgende keuze. Dat is dan een belevingskeuze, waarbij we dan weer het besef krijgen en zo verder.

❖ *Waren dat kosmische krachten, die ons ertoe brachten tot het bepalen van die keuze?*

Kosmische kracht is een naam, die u geeft aan krachten, die u niet nader kunt omschrijven. In deze zin is het ongetwijfeld juist. Maar het lijkt me wel verstandig, dat u aan deze krachten niet denkt als de gehele kosmos door desemend of deel zijnde van de totale kosmos in absolute zin, maar eerder van persoonlijkheden, die een groot gedeelte van de beperking van het ego hebben verloren en daardoor wel kosmische contacten kunnen leggen.

❖ *We kunnen uit hetgeen u zei toch niet de conclusie trekken, dat je de ontwikkelingsgraad die iemand heeft kunt beoordelen door te zeggen: Hij is timmerman, maar nog geen architect?*

U kunt de ontwikkelingsgraad van niemand beoordelen, omdat u geen enkele maatstaf hebt behalve dat van uzelf. U beoordeelt n.l. de bewustwording en de ontwikkeling van een ander aan de hand van uzelf en daarbij speelt dus de neiging een rol om het "ik" zo hoog mogelijk te plaatsen, waardoor het oordeel altijd onjuist is. Dat kunnen we dus wel achterwege laten. Maar u kunt wel zeggen; Iemand is timmerman, maar nog geen architect. Dat is inderdaad juist. Maar dat kan ik zeggen om duidelijk te maken, dat ik een ontwikkelingsmogelijkheid zie in een bepaalde richting, doch dat op dit moment besef en waarschijnlijk ook de ervaringen nog niet aanwezig zijn, waardoor de timmerman architect zou kunnen zijn. En dan moet u natuurlijk even een de architect denken buiten alle bouwkundige voorschriften van deze tijd om.

❖ *Dan zou er eigenlijk een parallel tussen de standen zijn en voor de ontwikkeling, die daarbij gesteld wordt. Dus zouden de lagere standen minder ervaringen hebben.*

Dat is niet helemaal waar. Integendeel, we zien juist dat er in de hogere standen vaak mensen zijn, die wel veel beloven, maar praktisch niets ervaren, omdat ze te lui zijn om na te denken over hetgeen ze beloven. Die worden dan vaak minister of raadsheer op de trappen van de Troon. Ik geloof niet, dat dat helemaal juist is. U kunt wel zeggen, dat degene, die in zijn stand op de juiste wijze reageert en zich naar boven kan werken zonder daarbij door anderen naar boven te worden gesleurd, een bepaalde trap van ervaring heeft bereikt en daar door in staat is tot reacties, die voor anderen misschien niet mogelijk zijn.

❖ *In uw beschouwing is de ervaringsweerslag een soort geestelijk geheugen. Wat is dit precies, daar wij toch niet het hersengeheugen mee terugbrengen?*

U heeft het gevraagd, over uw hoofden kome het! Elke ervaring produceert in de mens en in elk levend wezen een aantal reacties - ten dele van chemische, ten dele van elektrische, hoogmagnetische geaardheid - welke tezamen kunnen worden uitgedrukt als het scheppen van een krachtsverhouding in het totale veld van de geestelijke persoonlijkheid, welke kan worden omschreven als een kracht, begrensd t.o.v. de omgeving. Zo ontstaan er verschillen; deze maken een voortdurende flux of vloeijing binnen deze besloten persoonlijkheid mogelijk, waardoor de reactie op alle van buiten komende invloeden zal worden bepaald door de in het "ik" bestaande reactiemogelijkheden, zodat steeds geluk tegenover geluk wordt gezet er een zo gering mogelijk potentiaalverschil op het punt van beroering tussen buitenwereld en ego ontstaat. Dat is de formulering. Het is op zichzelf niets bijzonders, maar u wist het misschien nog niet.

Dan mag ik nu wel aan de slotrede beginnen.

Kijk eens, vrienden, ik heb de reacties natuurlijk gemeten - zowel tijdens de vraagstelling als voordien bij de inleiding - en ik heb ontdekt, dat er bij u heel veel eigenaardigheden zitten. U bent hoofdzakelijk geneigd om ervaring, bewustwording en inwijding te zien als tenminste parallellen, zo niet ten dele gelijke waarden. Ze zijn het niet. De ervaring is a.h.w. de grondstof voor de bewustwording. De bewustwording is de relatie tot kosmos en wereld, die vanuit het "ik" wordt beseft en gehanteerd en waardoor de inwijding (het begrijpen van andere en hogere waarden) mogelijk wordt. Inwijding kan worden beschouwd als een deel van het bewustwordingsproces, met dien verstande dat het bewustwordingsproces tot een actuele wijziging van eigen instelling t.a.v. een relatie met de wereld leidt. Dat klinkt allemaal even gewichtig als de formuleringen, die ik er hier en daar tussen heb geplaatst. Het is niet zo gemakkelijk om u duidelijk te maken waar het om gaat. U denkt het allemaal in materiele termen, omdat u niet begrijpt dat uw materiële wereld voor een groot gedeelte een soort analogie is voor het geestelijk bestaan. Zeker, de uiterlijke condities zijn anders, maar de processen, die zich in ons afspelen zijn dezelfde. U houdt zich bezig met de vraag: Wat is een geestelijk geheugen? Een geestelijk geheugen is eenvoudig een bepaalde functie van de persoonlijkheid; en die functie bestaat in beperkte zin in de stof ook. De waarde ervan is ongeveer dezelfde als in de stof, aangezien hierdoor een juiste oriëntatiemogelijkheid en

reactiemogelijkheid ontstaat. Met al deze dingen kom je vanzelf tot een beeld van mensen, die eigenlijk niet precies weten wat ervaring is. Dat is treurig. Mensen met zoveel ervaringen als de meeste aanwezigen, zouden toch moeten beseffen, dat een ervaring pas zin heeft, als er een conclusie uit wordt getrokken. Met andere woorden: wat je beseft, wat je doormaakt, krijgt zijn betekenis door wat je eruit begrijpt. U verzet zich tegen de eenzijdigheid, waarmee zo'n ontwikkeling plaats heeft. Is dat nu werkelijk zo belangrijk? Zolang we maar harmonisch passen in het geheel. Daarbij denkt u aan die opbouw van dat amfitheater als oneindig, terwijl ik dat uitdrukkelijk in mijn inleiding heb gesteld als beeld voor zijn leven en heb gezegd: vandaaruit stap je weer naar beneden. U heeft het allen zo'n beetje geprobeerd: we moeten er wat hoog-geestelijks van maken.

Lieve mensen, je hele leven is hoog geestelijk, indien je het als zodanig ziet. U heeft gedacht, we moeten de geheimen van de kosmos ermee vinden. De geheimen van de kosmos zijn de dingen, die in u bestaan, zodra u in u de grenzen laat wegvallen. U denkt aan specialisatie als eenzijdigheid. Specialisatie behoeft geen eenzijdigheid te zijn mits u het begrip synthese bevat. Ieder moet ergens een prestatie hebben; die kan dan zijn; een zodanig begrip op een terrein, dat daardoor het op dit terrein toepassen van de kundigheden en vaardigheden van anderen mogelijk wordt en gelijktijdig ook een begrip voor de wijze, waarop eigen kundigheid en vaardigheid kunnen passen in het streven en in de bereiking van anderen. U ziet dat zo'n beetje over het hoofd. Ik ben nu misschien niet direct de juiste persoon om dit allemaal te prediken. Maar per slot van rekening, wij hebben ook veel te doen en er komt dan wel eens een dag, dat ze zeggen; Nou ja, doe jij het maar. Maar ik dacht toch wel, dat ik het in ieder geval wel begrijpelijk had gedaan. Met een beetje goede wil kunt u er heus wel uitkomen. Het meest belangrijke voor u allen is eigenlijk dit: U bent niet zo gebonden aan een weg als u denkt, maar u bent wel door uw punt van uitgang bepaald in uw mogelijkheden.

Nu wil ik terugkomen op iets uit mijn inleiding. Ik heb gezegd: Je kunt beginnen bij A. Nu kan ik van A naar C gaan. Maar zeg ik A - B, dan moet ik ook C zeggen. Dat is de z.g. triade die voorkomt. Wij kunnen dus wel een sprong maken, indien ons besef groot genoeg is, zoals je een trap kunt oplopen met 3 treden tegelijk (als je benen lang genoeg zijn) of trede voor trede. Het enige is; als ik in het begin de eerste voet heb gezet, dan moet ik de tweede voet op dezelfde manier verder plaatsen bij wijze van spreken. Op deze manier zitten er dus de mogelijkheden in om a.h.w. iets over te slaan, zoals je een klas zou kunnen overslaan. Indien mijn vaardigheid voldoende groot is om een beleving te accepteren, waarin die vaardigheid misschien aan de lage kant is, maar ik me daarmee kan redden, dan kan ik de tussenliggende fasen van ervaring rustig terzijde zetten. Daaruit blijkt alweer, dat het helemaal niet zo gefixeerd is als u misschien op grond van dit alles hebt menen te mogen veronderstellen. Maar wel moet ik altijd uitgaan van wat ik nu ben. Om het heel eenvoudig te zeggen, zoals mijn moeder vroeger tegen mij zei: Wees blij, dat je een jongetje bent, dan kun je tenminste geen meisje meer worden. Nu kun je als jongetje een ondeugend of een lief jongetje zijn, een bijzonder verstandig of een stom jongetje, dat is dan nog daar gelaten, maar het eerste punt is bepaald. Maar als ik tegen mijn ouders begin toe te geven, dat ik een intelligent jongetje ben, dan krijg ik niet meer de kans om de domoor uit te hangen. En zo gaat dan verder. Zo moet u dus die kwestie van de trappen zien. Het is logisch, dat als ik vooruit loop op mijn normale ontwikkeling (u heeft het over wonderkinderen gehad), ik dan op een gegeven ogenblik iets ga presteren op een niveau dat eigenlijk niet bij me schijnt te horen, maar waarop ik thuis ben. Als ik vandaaruit verder ga, kan ik dus veel meer bereiken dan als ik gewoon voetje voor voetje verder zou zijn gegaan. Ik kan treden overslaan. Als ik nu A - B - C heb genomen, dan kan ik zeggen: D - E laat ik liggen, F of G pak ik, dat is ook nog mogelijk. Maar dan moet ik daar eerst mijn waarde bewijzen; en dat betekent, dat ik dan van G - H - I (weer een triade) verder ga en kan dan weer een sprong maken. Het is met een alfabet misschien niet zo gemakkelijk, maar je kunt het met getallen ook doen, of u kunt het u voorstellen als steentjes. Ik heb een platform nodig om op te staan. Nu kan ik zoveel passen maken over kleine steentjes, voordat ik weer een platform nodig heb om te staan. Dat platform bestaat dan uit een aantal stenen, die aansluiten. Als je het zo gaat begrijpen, dan zul je inzien dat de trappen, van ervaring eigenlijk niet een kwestie is van een geleidelijk proces. Het is eenvoudig: wat wil ik doen met wat ik nu heb? Ik kan voor een groot gedeelte bepalen wat ik waard zal zijn. Ben ik bereid om een risico te lopen in mijn ervaring door met een minimum aan middelen iets te proberen, dan zal het me veel meer inspanning kosten en ik zal misschien een mislukking krijgen, waaruit ik dan ook moet leren, want ik kan niet meer

terugvallen op mijn vorig niveau. Maar als ik die sprong aandurf, dan heb ik wat overgeslagen. Het is nooit zo, dat als ik hier eenmaal ben en de ervaring opdoe - of ze nu positief of negatief is vanuit mijn standpunt - ik weer terugval naar beneden. Het is een proces van vooruitgang. Ik groei in vaardigheid. Ik groei ook in interpretatievermogen, in besef en daardoor zal elke beleving, die bewust wordt geïnterpreteerd en gebruikt, voor mij een vooruitgang betekenen. Trappen van bewustwording kun je niet vergelijken met een inwijdingstrap; ik heb het reeds gezegd. Dat is maar goed ook, want veel mensen denken dat een inwijding iets is wat je cadeau krijgt, omdat je zo braaf bent. In feite is een inwijding iets, wat je bereikt. Soms heb je heel veel ervaringen nodig, voordat je in staat bent iets van je eigen beperkingen te laten vallen. Je hebt veel ervaring nodig; misschien 10 trappen om 1 trap van bewustwording hogerop te komen. Het is omgekeerd mogelijk, dat iemand met een bijzonder schokkende ervaring ineens in staat is zoveel van zijn begrenzingsen te laten vallen, dat hij qua inwijding 2 of 3 schreden tegelijk maakt, dat hij misschien van beginnend leerling ineens tot adeptus-minor wordt of misschien adeptus-major. Die kans zit erin. Maar de ervaring is belangrijk. Want als wij over bewustwording of over inwijding willen spreken en we laten die ervaring erbuiten, dan staan we niet reëel tegenover de wereld. Het is eenvoudig te zeggen, dat God in ons is en dat God alles mogelijk maakt, maar wij moeten die mogelijkheid dan toch maar realiseren; en dat kunnen we niet doen zonder ervaring. Uit onze ervaringen bouwt zich eerst ons vermogen op om God in onszelf te realiseren. De wijze, waarop wij die hogere begrippen dan weten te gebruiken met de mogelijkheden die wij bezitten. maken de feiten van onze bewustwording uit. De manier, waarop we deze dan voor de totaliteit kunnen gebruiken, in plaats van alleen voor onszelf, maakt onze inwijding uit. Daarom hoop ik dat dit onderwerp, al zijn er een paar die het verward vonden en anderen die het een beetje "ik had er wat anders van gedacht" beoordeelden, dat die zich de moeite zullen getroosten om het niet helemaal weg te vagen, maar er even over na te denken. Wie n.l. brood wil bakken, maar niet wil weten hoe je meel maakt, heeft grote kans dat hij op een gegeven ogenblik met een handvol graan zit en geen brood kan maken. Wie ervaring en de trappen van ervaring terzijde schuift, maar wel naar inwijding streeft, zal moeten ontdekken dat hij de grondstof, die hij voor de inwijding nodig heeft (de kennis, de specialisatie, het besef) niet heeft, zodat hij niets kan doen met zijn grote mogelijkheden. In die geest heb ik vandaag getracht het onderwerp te behandelen. Ik hoop, dat u hierover zult willen nadenken en ik wens u allen vruchtbare en bewust gekozen ervaringen, die mogelijk zullen leiden tot een inwijding.